

УДК 656.038

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-5941/2024.2/46>**Шпак Н.Г.**

Одеський національний морський університет

Літачевський В.В.

Одеський національний морський університет

ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ ТРАНСПОРТНО-ЕКСПЕДИТОРСЬКИХ ТА МИТНО-БРОКЕРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ НА УМОВАХ АУТСОРСИНГУ

У статті досліджуються взаємовідносини між транспортно-експедиторськими та митно-брокерськими підприємствами при переміщенні вантажів на підставі зовнішньоекономічних угод. Від якості і повноти послуг, що надають такі підприємства залежить швидкість доставки товарів та проходження митних формальностей, а також фінансові витрати суб'єктів – імпортерів та експортерів. Забезпечення безперешкодного просування товарів між продавцями і покупцями, зниження витрат на транспортування та розмитнення товарів сприяють активізації міжнародної торгівлі та збільшенню вантажопотоків. На сучасному етапі представляє інтерес дослідження взаємодії транспортно-експедиторських та митно-брокерських підприємств на умовах аутсорсингу.

Під аутсорсингом (англ. *outsourcing*; укр. *підрядництво*) розуміють передачу компанією частини її завдань або процесів стороннім виконавцям на умовах субпідряду. Тобто це угода, за якою робота виконується працівниками з іншої компанії, що також є фахівцями у цьому виді робіт. Часто аутсорсинг використовують для скорочення витрат.

На сучасному етапі як експедирування так і митне обслуговування товарів відіграють важливу роль у підтримці міжнародної торгівлі та економічного обміну. Основні аспекти сучасного стану цих сфер включають:

- глобалізацію та зростання торгівлі, що призводить до збільшення обсягів експедирування та здійснення митне обслуговування;
- технологічні інновації, тобто використання сучасних технологій, таких як системи відстеження, електронні документи та інші інформаційні системи, що спрощує та прискорює процеси експедирування та митного оформлення;
- безпеку здійснення зовнішньоекономічних угод – увага до питань безпеки призводить до посилення контролю на кордонах та удосконаленню митного регулювання;
- глобальні виклики, такі як пандемія, призводять до необхідності адаптації експедиторів та митних посередників до нових умов та змін;
- екологічну усвідомленість, оскільки збільшення уваги до екологічних аспектів приводить до розгляду ефективних та екологічно чистих методів експедирування та митних операцій;
- міжнародні угоди та договори, укладення та виконання яких впливає на стандарти та правила, які регулюють експедирування та митні операції.

Всі ці аспекти об'єднуються, створюючи динамічне середовище як для експедиторів так і для митних брокерів і вимагають постійну адаптацію та удосконалення.

Ключові слова: транспортно-експедиторська діяльність, митно-брокерська діяльність, доставка товару, аутсорсинг.

Постановка проблеми. Функціонування транспортно-експедиторських та митно-брокерських підприємств, що здійснюють обслуговування зовнішньоекономічної діяльності в умовах нестабільності ринкового середовища вимагає дослідження і аналіз дії цілого комплексу взаємопов'язаних чинників для координації та реалізації зважених управлінських рішень.

В умовах інтеграції України до світових ринків, що є основою зближення національних економічних систем, особливої уваги набуває модернізація системи регулювання підприємницьких структур, серед яких важливе місце займають транспортно-експедиторські організації та митні посередники, що забезпечують безперешкодне переміщення вантажів.

Формування методів регулювання взаємовідносин між транспортно-експедиторськими та митно-брокерськими підприємствами може стати передумовою для підвищення якості та швидкості переміщення товарів між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності, що сприятиме залученню нових вантажопотоків і реалізації транспортного потенціалу України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні питання діяльності транспортних посередників при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності присвячено чимало робіт зарубіжних та вітчизняних вчених [1-3]. В окремих роботах зроблено акцент на питання діяльності транспортно-експедиторських та митно-брокерських підприємств, що залучаються при переміщенні товарів [4-6]. З'являються нечисленні публікації фахових експертів щодо необхідності перебудови транспортних маршрутів в умовах воєнного стану [7], що підтверджує офіційна статистика відносно загальносвітових трендів [8].

При цьому, незважаючи на незаперечну практичну значущість проведених досліджень, проблеми організації та здійснення посередницької діяльності в транспортній сфері ще не достатньо досліджені та потребують вирішення.

Постановка завдання. Метою статті є розгляд основних особливостей та дослідження діяльності транспортно-експедиторських та митно-брокерських підприємств на умовах аутсорсингу.

Виклад основного матеріалу. Посередницькі послуги у сфері зовнішньоекономічної діяльності впливають на ефективність господарювання учасників міжнародної торгівлі. Головна мета залучення посередників полягає в підвищенні економічності зовнішньоторгових операцій шляхом залучення капіталу посередників при здійсненні транспортно-експедиторських, митно-брокер-

ських, страхових та сервісних операцій; покладання ризиків, пов'язаних з доставкою вантажів на посередників; підготовки товару до збуту, маркуванню; швидкого реагування посередників на зміни кон'юнктури ринку.

Повномасштабна війна, що прийшла в Україну вплинула обсяги на вантажообіг і як наслідок на попит послуг компаній, що здійснюють його обслуговування, а в першу чергу це саме транспортно-експедиторські та митно-брокерські підприємства.

Порівняно з довоєнним 2021 роком, у надзвичайно важких військових умовах 2022 року портовий вантажообіг обвалився у 2,6 рази. Саме тому, коли у 2023 році українські порти збільшили перевалку вантажів на 5% можна вважати початком відновлення галузі (рис. 1) [9].

Одним з чинників, що вплинули на поліпшення ситуації є відкриття тимчасового морського коридору. В рамках діючого коридору було відправлено – 400 суден, що експортували 12,8 млн т вантажів.

При цьому серед великих портів тільки в порту Одеса було помічено зростання на 9% до 8.4 млн.т, а в Чорноморську та Південному в порівнянні з минулим роком спостерігалось зниження (на 3% та на 34 % відповідно) (рис. 2) [9].

Значне збільшення перевалки можна побачити в дунайських портах («Ізмаїл», «Рені» та «Усть-Дунайськ»). Зокрема у 2023 році сукупний вантажообіг у цих портах зріс майже вдвічі, у 2022-му – втричі.

Використання послуг кваліфікованих експедиторських та митно-брокерських посередників сприяє підвищенню обсягів зовнішньоторгових операцій завдяки залученню капіталу посередників при здійсненні транспортних, страхових та сервісних операцій, покладання ризиків, пов'язаних з доставкою вантажів на посередни-

Рис. 1. Перевалка вантажів в українських портах у 2023 роках

Рис. 2. Портова перевалка за напрямками у 2023 році

ків, швидкого реагування посередників на зміни кон'юнктури ринку.

Загалом, ефективні процеси експедирування та митниці створюють сприятливе середовище для міжнародного бізнесу, сприяючи розвитку та співпраці між країнами.

Глобалізація та зростання торгівлі є невід'ємною частиною сучасної світової економіки. Це сприяє підвищенню ефективності використання ресурсів, розширенню ринків для підприємств, стимулюванню інновацій та наукового прогресу.

Країни залучають іноземні інвестиції, що сприяє їхньому економічному розвитку та забезпечує зростання числа робочих місць. Споживачі отримують доступ до різноманітних товарів та послуг, підвищуючи свої вибіркові можливості. Глобалізація також сприяє розвитку міжнародних відносин, створюючи партнерства та співпрацю між країнами.

Від якості і повноти транспортних послуг залежать термін проходження митних формальностей, фінансові витрати суб'єктів – імпортерів та експортерів.

Ефективність експедирування та митного обслуговування вантажів відіграють важливу роль у міжнародній торгівлі та економіці з наступних причин:

1. Сприяння потокам товарів – швидкі та ефективні процеси експедирування та митного обслуговування дозволяють товарам швидко перехо-

дити через кордони, що сприяє безперервним потокам товарів між країнами.

2. Зниження витрат та підвищення конкурентоспроможності – оптимізація експедиційних та митних процедур допомагає знижувати витрати для підприємств, збільшуючи їхню конкурентоспроможність на світовому ринку.

3. Більша надійність та точність – добре налаштовані системи експедирування та митного оформлення сприяють надійній та точній обробці товарів, що важливо для уникнення затримок та помилок.

4. Розвиток міжнародної торгівлі – зручні та ефективні методи розмитнення вантажів сприяють розвитку міжнародної торгівлі, що веде до збільшення обсягів обміну товарами між країнами.

5. Стимулювання економічного зростання – збільшення обсягів міжнародної торгівлі та ефективне експедирування підтримують економічне зростання, створюючи нові можливості для підприємств та сприяючи зростанню зайнятості.

6. Дотримання міжнародних стандартів – співробітництво у сфері експедирування та митно-брокерського обслуговування допомагає країнам дотримуватися міжнародних стандартів та правил, що сприяє забезпеченню чесної та рівноправної торгівлі.

Загалом, ефективні процеси експедирування та митниці створюють сприятливе середовище

для міжнародного бізнесу, сприяючи розвитку та співпраці між країнами.

Глобалізація та зростання торгівлі є невід'ємною частиною сучасної світової економіки. Це сприяє підвищенню ефективності використання ресурсів, розширенню ринків для підприємств, стимулюванню інновацій та наукового прогресу. Країни залучають іноземні інвестиції, що сприяє їхньому економічному розвитку та забезпечує зростання числа робочих місць.

Споживачі отримують доступ до різноманітних товарів та послуг, підвищуючи свої вибіркові можливості. Глобалізація також сприяє розвитку міжнародних відносин, створюючи партнерства та співпрацю між країнами.

Діяльність експедиторів та митних брокерів відіграє ключову роль у забезпеченні ефективного та безперервного переміщення товарів між суб'єктами, що здійснюють зовнішню торгівлю. Їх функції представлені на рис. 3 та включають:

1. Логістичне планування – визначають оптимальні маршрути та методи перевезення для максимізації ефективності та мінімізації витрат.

2. Митне оформлення – взаємодіють із митницями для забезпечення вірного та своєчасного митного оформлення товарів, дотримуючись всіх вимог та стандартів.

3. Оформлення товаросупровідної документації – відповідають за правильне складання та обробку необхідних документів, таких як транспортні документи, рахунки, дозволи та інші.

4. Трекінг та відстеження – використовують технології для трекінгу та відстеження вантажів, надаючи клієнтам актуальну інформацію щодо місцезнаходження та стану вантажу.

5. Вирішення проблем – взаємодіють із різними сторонами, вирішуючи можливі проблеми або затримки, що можуть виникнути під час транспортування.

6. Переговори та контрактні відносини – укладають контракти з різними постачальниками та перевізниками, визначаючи умови співпраці та забезпечуючи виконання домовлених умов.

7. Створення доданої вартості – надають додану вартість, оптимізуючи логістичні процеси та забезпечуючи оптимальну роботу ланцюга постачання.

Від кваліфікації надання якісних послуг, грамотності та професіоналізму експедиторів та митних брокерів залежить швидкість пересування товарів, повна і своєчасна сплата податків від транспортних послуг та митних платежів від їх діяльності до Державного бюджету України.

Можливі джерела надходження до Державного бюджету України від транспортно-експедиторських та митно-брокерської діяльності представлені на рис. 5.

До основних напрямків підвищення ефективності імпоротно-експортної діяльності українських підприємств є:

1) визначити пріоритетні напрями та забезпечити відповідну державну підтримку розвитку галузей національної економіки та видів виробництва, які забезпечуватимуть потреби внутрішнього ринку в якісних конкурентоспроможних товарах, подібних до імпортованих Україною;

2) розвиток тих галузей, що є імпортозамісними і їх подальша експортна орієнтація за умови повного задоволення потреб внутрішнього ринку в цих товарах;

Рис. 3. Спільні функції експедирування та митно-брокерського обслуговування вантажів

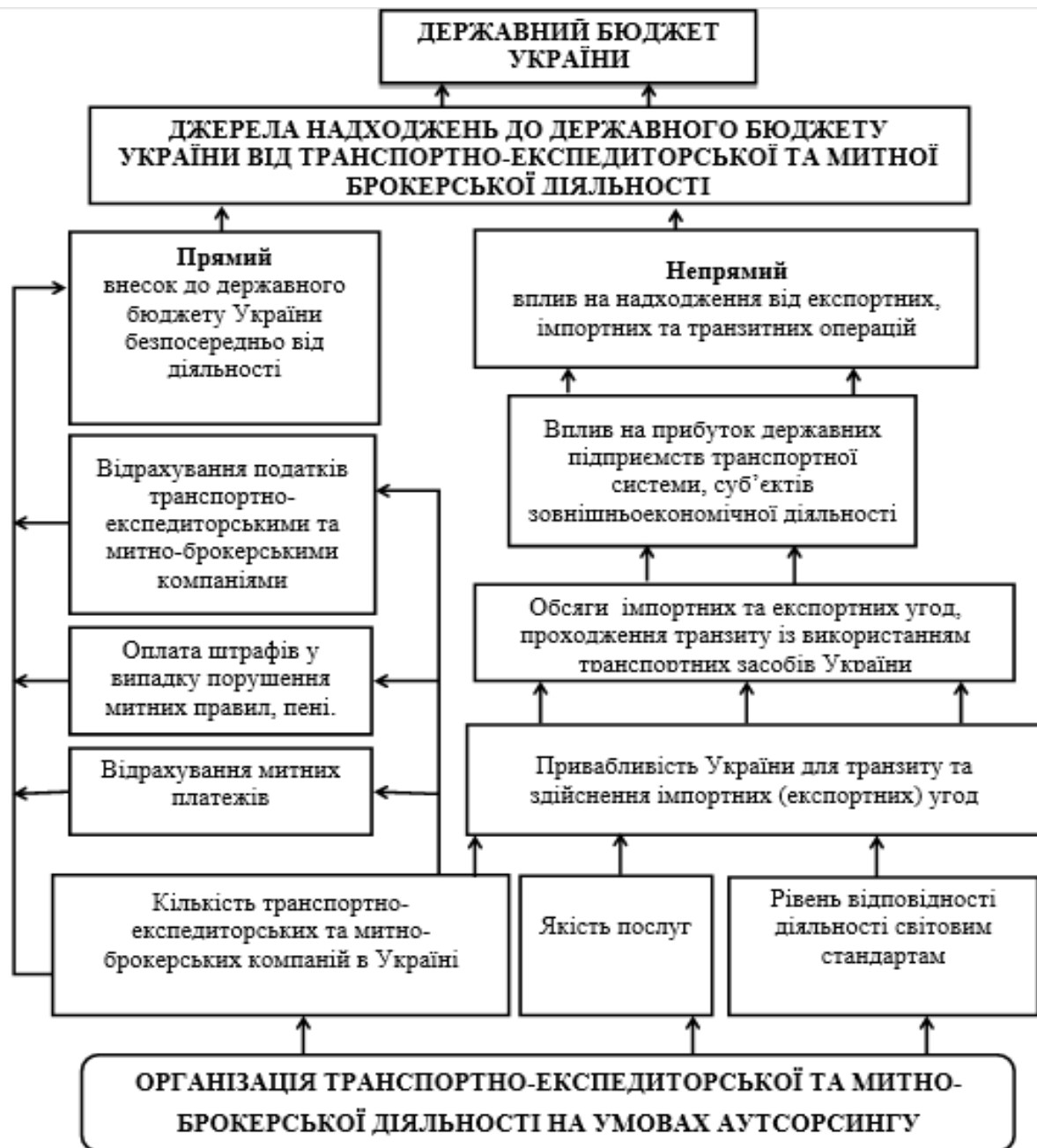

Рис. 5. Надходження до Державного бюджету України від транспортно-експедиторських та митно-брокерської діяльності

3) підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках шляхом впровадження новітніх технологій та використання сучасного обладнання;

4) залучення іноземних інвестицій для створення сильного експортного сектора;

5) сприяння діяльності, пов'язаній з економічною інтеграцією в європейські та світові економічні об'єднання та організації.

Висновки. Зосередження на пошуку найпростішого способу експедирування та митного оформлення товарів, що переміщуються через

митний кордон є одним із найважливіших пріоритетів і потребує підвищеної уваги. Певною мірою це може стати фактором розвитку вітчизняних виробників, оскільки підвищення рівня організації та якості митного контролю спрямоване на створення всіх необхідних умов для виходу вітчизняних виробників на зовнішні ринки.

Дослідження полягає в аналізі та визначенні стратегій поєднання експедиторських та митно-брокерських послуг у міжнародній логістиці. Дослідження спрямоване на виявлення основних проблем та викликів, які виникають при взаємо-

дії цих двох компонентів постачального ланцюгу, а також на розробку рекомендацій для їхнього оптимального поєднання.

Сучасні умови функціонування транспортного комплексу України потребують ретельного обґрунтування варіантів схем доставки зовніш-

ньоторговельних вантажів. Забезпечення безпешкодного просування товарів між продавцями і покупцями, зниження витрат на транспортування та розмитнення товарів сприяють активізації міжнародної торгівлі та збільшенню вантажо-потоків.

Список літератури:

1. Офіційний сайт Міністерства розвитку громад, територій та інфраструктури України. URL: <https://mtu.gov.ua/> (дата звернення: 13.03.2024)
2. Шпак Н.Г. Дослідження впливу інтеграції на показники учасників міжнародної економічної системи. *Розвиток методів управління та господарювання на транспорті*. 2018. № 4 (65). С. 134–149. doi: 10.31375/2226-1915-2018-4-134-149
3. Cavallia F., Naimzada A. K., Pecora N. Complex interplay between monetary and fiscal policies in a real economy model. *Chaos, Solitons & Fractals*. 2019. Vol. 128. P. 318–330.
4. Alloza M., Burriel P. Pérez J.J. Fiscal policies in the euro area: Revisiting the size of spillovers. *Journal of Macroeconomics*. 2019. Vol. 61. P. 103–132.
5. Шпак Н.Г. Визначення конкурентоспроможності учасників міжнародної економічної системи з урахуванням митного чинника. *Бізнес-інформ*. 2018. № 12 (491). С. 149–155.
6. Глушенко М.І., Кічка О.І. Моделювання процесів транспортного обслуговування логістичних систем. Зб. наукових праць науково-практичної конференції «Логістичне управління та безпека руху на транспорті», тези доп. Сєвєродонецьк, 2015. С. 17–19.
7. Коробкова О.М. Логістична діяльність підприємств в умовах воєнного стану. *Actual problems of modern science*. 2023. № 4. С. 457–459.
8. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 24.03.2024)
9. Юрій Григоренко У 2023 році перевалка вантажів в українських портах зросла на 5% URL: <https://gmk.center.ua/infographic/u-2023-rotsi-perevalka-vantazhiv-v-ukrainskykh-portakh-zroslo-na-5-r-r/> (дата звернення: 14.03.2024)

Shpak N.G., Litachevskiy V.V. STUDY OF THE INTERACTION OF TRANSPORT FORWARDING AND CUSTOMS BROKERAGE ENTERPRISES ON THE TERMS OF OUTSOURCING

The article examines the relationship between transport-forwarding and customs-brokerage enterprises during the movement of goods on the basis of foreign economic agreements. The speed of delivery of goods and the passage of customs formalities, as well as the financial costs of subjects – importers and exporters, depend on the quality and completeness of the services provided by such enterprises. Ensuring the unhindered promotion of goods between sellers and buyers, reducing the costs of transportation and customs clearance of goods contribute to the activation of international trade and the increase of cargo flows. At the current stage, it is interesting to study the interaction of transport-forwarding and customs-brokerage enterprises under the conditions of outsourcing.

Outsourcing (English outsourcing; Ukrainian contracting) is understood as the transfer by a company of part of its tasks or processes to third-party executors on the terms of subcontracting. That is, it is an agreement under which the work is performed by employees from another company who are also specialists in this type of work. Outsourcing is often used to reduce costs.

At the current stage, both forwarding and customs service of goods play an important role in supporting international trade and economic exchange. The main aspects of the current state of these areas include:

– *globalization and the growth of trade, which leads to an increase in the volume of forwarding and the implementation of customs services;*

– *technological innovations, that is, the use of modern technologies, such as tracking systems, electronic documents and other information systems, which simplifies and accelerates the processes of forwarding and customs clearance;*

– *security of foreign economic agreements – attention to security issues leads to strengthening of border control and improvement of customs regulation;*

– *global challenges, such as the pandemic, lead to the need for freight forwarders and customs brokers to adapt to new conditions and changes;*

– *environmental awareness, as increased attention to environmental aspects leads to consideration of efficient and environmentally friendly methods of forwarding and customs operations;*

– international agreements and contracts, the conclusion and implementation of which affects the standards and rules that regulate shipping and customs operations.

All these aspects combine to create a dynamic environment for both freight forwarders and customs brokers and require constant adaptation and improvement.

Key words: *transport and forwarding activity, customs brokerage activity, delivery of goods, outsourcing.*